

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Jennie Niesel
0501-605332

SKÖTSELPLAN
2007-10-22

Bilaga 3
Diarienummer
511-51489-2007

Sida
1(9)

Skötselplan för naturreservatet Östra och Västra Fågelön i Götene kommun

Foto: Sara Backéus 2005-07-18

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Syfte	3
2. Beskrivning av området	3
2.1 Uppgifter om naturreservatet	3
2.2 Topografi och läge	4
2.3 Geologi och hydrologi	4
2.4 Markanvändning (historisk och nuvarande)	4
2.5 Kulturhistoriska bevarandevärden	4
2.6 Vegetation, flora och fauna	4
2.7 Friluftsliv	5
2.8 Bebyggelse och anläggningar	6
3 Mark och vegetationsvård	6
3.1 Övergripande mål	6
3.2 Generella riktlinjer och åtgärder.. Fel! Bokmärket är inte definierat.	
3.3 Beskrivning av skötselområden	6
4 Friluftsliv	7
4.1 Övergripande mål	7
4.2 Information och anläggningar	7
5 Gränsmarkering	7
6 Uppföljning	7
6.1 Uppföljning av skötselåtgärder	7
6.2 Uppföljning av bevarandemål	7
6.3 Revidering av skötselplanen	8
7 Sammanfattning av planerad förvaltning	8
8 Referenser	8

BILAGOR

Bilaga 3a Skötselplanekarta 1:10 000

1. Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bibehålla öppna fågelskär med en rik sjöfågelfauna med tärn- och måskolonier.
- bevara de inom området förekommande naturtyperna och/eller arterna som ingår i EU:s nätverk av skyddsvärda områden, Natura 2000, i gynnsamt tillstånd.

Syftet ska tryggas genom att:

- restaurera skären genom att ta bort träd och buskar.
- vid behov underhållsröja skären på igenväxningsvegetation.
- belägga naturreservatet med tillträdesförbud under fåglarnas häckningssäsong.

2. Beskrivning av området

2.1 Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Östra och Västra Fågelö
Natura 2000-beteckning:	SE 0540107 Fågelöarna
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Götene
Socken/församling:	Källby
Naturgeografisk region:	Vänerslätterna
Karta:	Topografisk karta: 8DNV Ekonomisk karta: 8D9a, 8D8a
Lägesbeskrivning:	Östra och Västra Fågelön är beläget i Vänern väster om Kinnekulle, strax nordväst om Blomberg
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Areal:	Totalt: 11,7 ha

Markslag	Areal, ha
Sjö	10,8
Skär	0,9

Natura 2000-habitat
3130 - Oligo-mesotrofa sjöar med strandpryl, braxengräs eller annuell vegetation på exponerade stränder
8230 - Pionjärvegetation på silikatrika bergytter

För arealer hänvisas till bevarandeplanen.

Natura 2000-arter:

Häckande fisktärna har noterats i fågelskärsinventeringen.

2.2 Topografi och läge

Östra och Västra Fågelön är beläget ca 300 m ut i Vänern väster om Kinnekulle, en dryg km norr om Blombergs hamn. Reservatet består i huvudsak av två flacka skär med omgivande vatten, men rymmer ytterligare några mindre skär. Det östra skäret är något högre än det västra. Båda skären sticker dock som högst upp någon meter över vattenytan vid lågvatten.

2.3 Geologi och hydrologi

Bergrunden utgörs av en mycket söndervittrad gnejs, som ingår i det bälte av sydvästsvenska gnejser som sträcker sig från norra Skåne upp till norra Värmland. Vittringen har i terrängsvackor på vissa ställen givit upphov till bildandet av vattensamlingar och sumpiga partier. Stränderna är överlag bergiga, med undantag för en liten grusstrand på östra skäret som vätter mot sundet mellan skären. Utöver detta finns ett och annat parti mellan bergklackarna med vittringsmaterial. Båda skären saknar större bäckar. Det östra skäret delas dock upp i öst-västlig riktning av en sprickbildning som vattenfylls under högvatten.

2.4 Markanvändning

Uppgifter om tidigare markanvändning saknas. På häradskartan från 1877-82 markeras de båda skären som öppna. På denna kallas de, åtminstone den västra av dem, "Måkeberget" vilket skulle kunna översättas till Måsberget. Skären skyddades som naturminne 1923 just för sitt rika fågelliv. Kring slutet av 1950-talet var skären fortfarande öppna enligt den ekonomiska kartan. Efter 1959 tar igenväxningen fart och ett flertal träd, främst på det östra skäret, kan ses på ortofotot från 1986.

2.5 Kulturhistoriska bevarandevärden

Skären saknar kända fornlämningar.

2.6 Vegetation, flora och fauna

Skären beskrivs översiktligt av Rudolf Söderberg 1923. Vegetationen uppe på skären karakteriserades då som en omväxlande mosaik av sumpigare partier med rika starrbestånd, ytor med rikare gräsvegetation och områden där gnejsberget går i dagen. Förutom triviala kärlväxter nämns särskilt skärens avsaknad av träd samt en vattensamling med hög starrvegetation och bestånd av säv.

Östra och Västra Fågelön kan genom sin plana topografi och jämförelsevis rika vegetation erbjuda olika typer av häckningsmiljöer för sjöfåglar. Bland vitfågelarterna nämner Söderberg (1923) exempelvis ett flertal häckande par av skrattnås, fiskmås och fisktärna. Enligt samma källa utgjordes skrattnåsens enda häckningslokal i Vänern på 1920-talet av ett litet område på det västra skäret.

De båda skären ingår i fågelskärsinventeringen i Vänern, som bedrivits varje år sedan 1993. Under dessa 13 år har både skrattnås och fisktärna häckat eller hävdat revir 6 år. Som mest har man noterat 120 exemplar (ca 70 par) skrattnås (år 2005) och 22 exemplar (ca 12 par) fisktärna (år 2002). Fiskmås har häckat eller hävdat revir i 10 av dessa år. Som mest noterades 34 exemplar (ca 20 par) år 1996. I skydd av måsfåglarna häckar änder som gräsand och småskrake. Revirhävdande vadarfåglar som strandkata, drillsnäppa, mindre- och större strandpipare samt tofsvipa har också noterats under inventeringen. Skären är mycket utsatta för

ispåverkan. Extremt högvatten i kombination med is vintern 2000-2001 rensade troligen bort en hel del vegetation, vilket i sin tur gynnade sjöfåglarna.

Reservatets naturvärden ligger framförallt i de bägge flacka skären med en mosaik av bergklackar, partier med vittringsgrus och ytor med rikare vegetation, som utgör häckningsplats för olika arter vitfågel, däribland skrattnås, fiskmås och fisktärna. Då stränderna utmed hela Kinnevikens i stort sett saknar andra skär lämpliga för fågelhäckning (kala skär som sticker upp tillräckligt ovan vattenytan) är dessa båda skär synnerligen värdefulla.

Tabell 1. Tabell över artförekomst av rödlistade arter, Natura 2000-arter och andra för området intressanta arter.

Art	Kategori*	(Frekvens)** (ej obligatoriskt)	Inventerings- datum	Källa/Uppgifts- lämnare***
Fåglar				
Fisktärna	EU	antal häckande par "ej obetydligt"	1922	Rudolf Söderberg
	EU	12 par****	2002	Thomas Landgren
Silltrut	VU	1 exemplar	1996, 2005	Thomas Landgren
Skrattnås		7-10 par med ägg och ungar	1922	Rudolf Söderberg
		70 par****	2005	Thomas Landgren
Fiskmås		Ca 100 par med ägg och ungar	1922	Rudolf Söderberg
		20 par****	1996	Thomas Landgren
Gråtrut		8 par****	2003	Thomas Landgren
Strandskata		2 par	2003, 2005	Thomas Landgren
Mindre strandpipare		1 par	1922	Rudolf Söderberg
		1 revir	1996, 1998, 2003, 2004	Thomas Landgren
Större strandpipare		1 revir	2002	Thomas Landgren
Tofsvipa		1 revir	2004	Thomas Landgren
Gräsand		1 exemplar	1922	Rudolf Söderberg
		25 exemplar	2002, 2004	Thomas Landgren
Småskrake		6 vuxna fåglar, kläckta ägg	1922	Rudolf Söderberg
		1-4 exemplar	1997, 1998, 2004, 2005	Thomas Landgren

* Kategori: **1.** rödlistade arter (ArtDatabanken 2000): (RE) Försvunnen; (CR) Akut hotad; (EN) Starkt hotad; (VU) Sårbar; (NT) Missgynnad; (DD) Kunskapsbrist, **3.** arter i habitatdirektivet och fågeldirektivet: (EU). (Frekvens: (1) enstaka, (2) måttlig, (3) riklig, eller exakt uppgift om sådan finns).** Frekvensen för fisktärna, skrattnås, fiskmås, gråtrut och gräsand avser det största antal par respektive individer som hittats ett specifikt år mellan 1993-2005 i Fågelskärsinventeringen. ***Se under Referenser. **** Antal par har beräknats utifrån en omräkningsfaktor på 1.7 (T. Landgren muntl).

2.7 Friluftsliv

Skären är små, saknar badstränder och bebos redan tidigt på våren av sjöfågel. Reservatet utgör därför inte något lämpligt område för det rörliga friluftslivet.

2.8 Bebyggelse och anläggningar

Reservatet saknar bebyggelse och övriga anläggningar.

3 Mark och vegetationsvård

3.1 Övergripande mål

Ett övergripande mål med föreslagen mark- och vegetationsvård är att återskapa och bibehålla de naturvärden, i form av häckande vitfågel, som är knutna till kala skär. De åtgärder som föreslås kommer även att gynna änder och arter som större och mindre strandpipare, strandskata m.fl. Det är av yttersta nödvändighet att reservatet även blir belagt med tillträdesförbud (fågelskydd) mellan 1 april och 31 juli. Reservatsförvaltning samt besök i vetenskapliga syften, som fått dispens från reservatsföreskrifterna, ska om så är möjligt bedrivas utanför häckningsperioden. De övergripande målen ska nås genom att man följer de detaljerade skötselåtgärder som anges under respektive skötselområde.

3.3 Beskrivning av skötselområden

Skötselområde 1

Naturtyp/er: Fågelskär

Natura 2000-habitat: Se bevarandeplanen för SE 0540107 Fågelöarna

Areal: 11,7 ha (10,8 ha är vatten)

Beskrivning: De båda fågelskären är idag (2006) bevuxna med buskar och lövträd. Skrattnås, fisktärna och fiskmås häckar där i mindre omfattning.

Bevarandemål: Arealen fågelskär ska vara 0,9 ha. Fågelskären ska vara kala. Ett par grövre stammar av de avverkade träden ska lämnas kvar som liggande död ved. I nuläget (2007) innan restaurering genomförts och fåglarna hittat tillbaka är det svårt att sätta detaljerade bevarandemål för enskilda skär. I synnerhet eftersom måsar och tärnor är mycket rörliga i Vätern och utnyttjar olika områden i sjön år från år. Sett över en 10-årsperiod ska det dock inte finnas någon nedåtgående trend för häckande vitfågel, främst skrattnås, fiskmås och fisktärna, på de bägge skären efter restaurering.

Engångsåtgärder: Avverkning av samtliga träd och buskar. Eventuellt kan något lågt (1-1,5 m högt) buskage lämnas kvar som skydd för änder på någon liten del av den inre ön, dock aldrig i närheten av tärnornas boplatser. Rönjningsavfallet ska samlas ihop och brännas på plats som normalt ligger under högvattensnivån.

Underhållsåtgärder: Rönjning av sly ska göras vid behov.

4 Friluftsliv

4.1 Övergripande mål

Friluftsliv ska bedrivas med hänsyn till häckande fåglar i reservatet. Kajakpaddling, båttrafik och övrigt friluftsliv ska därför inte bedrivas inom reservatets gränser mellan 1 april och 31 juli. Någon konflikt mellan naturvård och friluftsliv bedöms inte föreligga då skären är små, saknar badstränder och redan tidigt på våren bebos av sjöfågel och därtill hörande spillning.

4.2 Information och anläggningar

Informationstavlor ska informera kajakpaddlare och annat vattenanknutet friluftsliv om naturreservatet samt det tillträdesförbud (fågelskydd) som råder mellan 1 april och 31 juli varje år. Informationen ska förklara skärens värde som de i stort sett enda lämpliga fågelskären i Kinnevik. I övrigt se engångsåtgärder.

Engångsåtgärder:

En informationstavla bör sättas upp i Blombergs hamn. En informationstavla kan också sättas upp inom reservatet. Tavlorna ska utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar. De ska innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten.

Underhållsåtgärder:

Informationsanläggningar ska tillses regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren.

5 Gränsmarkering

Reservatets gräns ska utmärkas i fält. Skyltarna ska placeras i de bägge skärens strandlinje. Gränsmarkeringar ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

6 Uppföljning

6.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i reservatet ska dokumenteras av den som utför åtgärden. Av dokumentationen ska framgå:

- åtgärd,
- plats (på vilket skär som åtgärden utförts),
- kostnad,
- tidpunkt,
- utförare.

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

6.2 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs.

För att följa upp om angivna bevarandemål uppnås ska en okulär besiktning av skötselområdet genomföras i samband med underhållsskötseln (dvs. vid behov). Vid denna besiktning anges förekomst av företeelser som preciserats under

”bevarandemål” för skötselområdet samt under ”Övergripande mål” för friluftslivet. När det gäller fågelarterna så ska uppföljningen i första hand ske inom ramen för fågelskärsinventeringen i Vänern. För övriga artgrupper hänvisas till uppföljning inom Natura 2000.

Uppföljning av bevarandemål genomförs varje år för:

- Häckfågelbestånden inom ramen för fågelskärsinventeringen i Vänern. Resultaten för Östra och Västra Fågelön sammanställs vart 5:e år. Nedåtgående trender ska beaktas på Vänernivå. Om dessa räkningar upphör på Vänernivå ska årlig dokumentation enligt samma metod (Landgren 2004) ändå genomföras. Dessa moment görs lämpligen i samarbete med lokala ornitologer. Årlig inventering är ett måste då måsar och tärnor är mycket rörliga och utnyttjar olika skär år från år.

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras då uppföljningen indikerar att behov finns. Länsstyrelsen ansvarar för att dokumentationen utförs och utvärderas.

7 Sammanfattning av planerad förvaltning

Hela förvaltningen för Naturreservatet Östra och Västra Fågelön bekostas av staten. Den planerade förvaltningen sammanfattas i nedanstående tabell.

Tabell 2. Prioritering av föreslagna skötselåtgärder och uppföljning, intervall för genomförande och prioriteringsgrad på åtgärden: (1) Högsta prioritet; (2) Hög prioritet; (3) Lägre prioritet.

Skötselåtgärd/uppföljning	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
<i>Skötsel</i>			
Gränsmarkering	Yttergräns	Snarast	1
Informationsskyltar	1	Snarast	1
Avverkning	1	Engångsåtgärd	1
Löpande röjning av fågelskären	1	Vid behov	1
<i>Uppföljning</i>			
Tillsyn gränsmarkering	Yttergräns	Vart 5:e år	1
Tillsyn informationstavlor	1	Vart 5:e år	1
Okulär besiktning av skötselområden	1	Vid behov	1
Uppföljning av fågelbestånden	1	Årligen	2
Sammanställning av uppföljningen	1	Vart 5:e år	2

8 Referenser

Cederberg, B., Löfroth, M. 2000. *Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Christensen, A. 2005 (red.). *Hur mår Vänern? Vattenvårdsplan för Vänern. Bakgrundsdokument 1 (remissutgåva)*. Rapport nr 37. Vänerns Vattenvårdsförbund 2005.

Gärdenfors, U., 2000. *Rödlistade arter i Sverige 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Karvik, N-G. 1953. Bland högvilt, fåglar och andra djur på Kinnekulle. Ur Bergkvist, H. (red.) *Kinnekulle, berget som föddes ur havet*. Stockholm 1953.

Landgren, T. Utdrag ur databasen Vänerns fågelskärs 1993-2005. *Opubl. data*.

Landgren, T. 2004. *Metodbeskrivning för inventering av kolonihäckande sjöfåglar i Vänern*. Vänerns Vattenvårdsförbund 2004. Rapport nr 28.

Naturvårdsverket. 1978. *BIN biologiska inventeringsnormer Fåglar*. Liber distribution. Vällingby.

Naturvårdsverket. 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*.

Söderberg, R. 1923. Från Vänerns skärgårdar och Kinnevikens flygsandsfält. *Sveriges Natur* 1923:117-120.